BALADE

POPULARE ROMÂNE,

adunate

de

MIRON POMPILIU.

IASSI, 1870.
Tipografia Societății Junimea.

D-Sale Domnului N. A. P. Harianu
In semnu de stimă și consideratiune
Mironu Pompiliu

BALADE

POPULARE ROMÂNE,

adunate

de

MIRONU POMPILIU.

IASSI 1870.
Tipografia Societății Junimea.

Dedicațiune

Societăților literare a Studenților Români
de peste Carpați.

PREFAȚĂ.

O nație căndu se trezesce din adănca sa amorțală seculară, și deschide ochii lănceziți la binefăcătoarea lumină a stelei sale reapărute, inainte de toate trebuie să caute, unde se află, să'și amintească de unde s'a pomenitu acolo, prin ce imprejurări și desastre a purtat'o destinul și'n fine să pătrundă cu privirea pănă in fundul sufletului sĕu propriu, cu scopu de-a lua cunoscințe despre afecțiunile, dorurile, suvenirile și speranțele, c'unu cuvĕntu despre intreaga comoară de simțiri și impresiuni, grămădite in inima ei. Ajunsă a posede o adevĕrată și lămurită cunoscință despre ceia, ce constitue ființa ei reintinerindă, o aseminea nație va fi in stare a păși

cu siguranţă, fără nici o şovăire, pe calea progresului ş'a culturei umane.

Fără această temelie construită din elementul sĕu propriu, unu poporu va rĕmânea incapabilu de-o desvoltare fericită, şi va fi menitu a muri fără a'şi ajunge viitorul, la care aspiră.

Celu mai eminentu şi mai infatigabilu bărbatu dintre căţi s'au gănditu seriosu la această imprejurare de cea mai inaltă consideraţie in viaţa unui poporu, carele cu atâta perseveranţă şi nedumerire s'a truditu a pune o basă neclintită literaturei noastre, — este genialul nostru poetu D. V. Alexandri. Cartea D-sale, cuprindĕtoare de cele mai frumoase creaţii poetice, ce este in stare a produce fantasia şi inima unui poporu, este unu monumentu nemuritoru de frumosu, sublimu, patrioticu şi săntu.

D. Alexandri a făcutu multu, foarte multu. Dar baia, in care a muncitu dĕnsul, din sinul căreia a scosu la lumină strălucitoarele comori, este incă plină de bogăţie necalcu-

labilă. Aceasta bogăţie neesploatată este aproape a fi inăbuşită şi nimicită de straturi şi pături nouă, ce din ḑi in ḑi se imbulḑescu mai tare asupra ei. Este dar cea mai principală datorie a noastră, a intra cu insufleţire in această baie şi a lucra cu persistenţă pentru a scăpa de noianul peirei minunatele tesaure, ascunse in ea.

Mulţămită geniului poporului romănu, nobila iniţiativă a D. Alexandri, este imbrăţoşată de-unu timpu in coace de-o mare parte de tineri din toate provinciile Daciei. Acestu faptu măreţu nu poate să nu umplă de bucurie şi de aspiraţii fericite sufletul fiecărui Romănu. Pe pedestalul acestor colecţii abundante in izvoare nesecate de idei mari, imagini incăntătoare şi de poesie adevĕrată, literatura noastră cultă va străluci odată cu o eternă lumină şi genii sĕi nemuritori voru reflecta prin secoli mărirea şi lauda ei.

Cu căţiva ani inainte de asta, am prinsu şi eu a mĕ interesa de acestu faptu impor-

tantu, ș'am ajunsu a forma o considerabilă colecție de doine, balade, hore, basme etc.

Cu sprijinul societăței „Junimea," reușii a tipări de o camdată o mică broșură de balade, pe care o 'nchinu pe altarul nației ca cea mai dreaptă ḑestre a ei, moștenită de la strămoși.

Patria acestei modeste colecții este valea Crișului Negru, situată la poalele munților apuseni ai Transilvaniei, de către Ungaria, și teritoriul mărginașu cu munții României, in scaunul Sibiului. Anume baladele: *Marcu și Turcu*, *Nevasta fugită*, *Fata Ghinerarului*, *Ionu Bradu și soro-sa*, *Gheorghe*, *Giurgiu*, *Niță și Petru Banului*, *Stanciu și Vochița* și *Ana Ardeleana*, s'au culesu in Gura Riului, unu satu aproape de Săbiu; ear celelalte in Steiu, unu micu satu lăngă riul Crișul Negru.

Incheiu această prefață, invităndu pre toți aceia, cari vinu in contactu cu poporul, să-și deie puțină osteneală și se insemne totu ce auḑu din gura lui interesantu și caracteris-

ticu, de oare-ce numai printr'unu concursu numerosu se voru putea feri de peire toate formele de manifestare a individualității sale.

Mironu Pompiliu.

TABLA MATERIEI.

BALADE POPULARE ROMÂNE.

BRADUL.

Leagănă-se bradu 'n codru
Ca şi frunḑuliţa 'n plopŭ,[1])
Fără vĕntu, fără recóre,
Fără nici unu picu de bóre.
„—Bradule, brăduţu de jale,
Ce te legeni aşa tare,
Fără bóre, fără vĕntu,
Cu crengile la pămĕntu?!
„—Da cum nu m'oiu legăna
Şi căndu vĕntul n'a sufla,
Căndu o veste mi-o sositu,
Că spre mine s'oru pornitu
Trei meşteri cu trei topoare,
Pre mine să mĕ doboare,
Şi să mĕ dărăbureascâ[2])
Şi din mine să cioplească
Lemne lungi
In patru dungi,
Şi usiţă
La temniţă,

Şi roşteie[3]) la pivniţă,
Ş'acolò mi-a merge reu,
Căci amaru de capul meu,
N'oiu avè hodină eu
De zuraiul ferelor,
De plănsul nevestelor,
De gelea feciorilor,
De plănsul surorilor,
De dorul voinicilor,
De plănsul drăguţelor.

Todoriţa şi Moşneagul.

Pe ţĕrmuri de Dunăriţă
Merge dalba Todoriţă,
Olurele[1]) zuruindu,
Cisme roşii tropotindu, [2])
Cu rochiţa vĕnturăndu,
Pe norocu 'şi blăstĕmăndu.
Blăstema şi blăstema
Şi nime n'o auḑa,
Numai unu moşteanu bĕtrănu
Ce şedea in sălci păndindu.

„—Fetişoară, puiul meu,
Ce blastemi norocul teu?
Vină, dragă, la moşŭ,
Că eu sunt, ce blastemi tu!
Eu am casă,
Eu am masă,
Şi prin curte
Vite multe,
Eu am coşuri de bucate
Şi am carĕ ferecate.
„—Decătu moşu fie găzdacu[3])
Mai bine fecioru sĕracu,
Că moşul imbĕtrănitu
Ca pĕcatu'i de uritu,
Eşe-afară totu tuşindu,
Intră 'n casă mărăindu,
Ear feciorul celu sĕracu
E plăcutu caş'unu colacu,
Eşe-afară fluerăndu,
Intră 'n casă totu căntăndu,
Cu dragoste 'n veci trăindu
Şi pre mine 'ntĕnĕrindu.
Şi omul care'i bĕtrănu
Merge 'n cămpu şi stringe fĕnu,
Vine-a casă totu gemĕndu
Făr'a ḑice unu cuvĕntu,

Şi de cină vrĕndu a'i da,
Elu ḑice că n'a cina
Până nu s'a mai culca;
Dar tĕnĕrul sĕracul,
După ce-o gătatu fĕnul,
Vine-a casă totu horindu
La măndruţa lui găndindu,
Şi de cină vrĕndu a'i da
Elu ḑice că n'a cina
Până nu m'a săruta.
Decătu unu moşneagu bogatu
Să'mi fie mie bărbatu,
Mai bine eu face-m'oiu
Batăru[4]) lăng'unu moşinoiu,
Floriceaua cămpilor,
Şi pre mine pasce-m'oru
Bouţii boarilor.
„—Ear eu fată face-m'aşu
In fĕnaţe unu cosaşu,
Di de vară
Pană 'n sară
Toate florile-aşu cosi,
Pre tine te-aşu nimeri,
Şi la sine'mi te-aşu lua
Şi cu dragu te-aşu săruta,
De mine totu nu'i scăpa!

„—Decătu moşule cu tine,
Mai bine va fi de mine,
Să me facu o măndră mreană,
Măndră mreană mureşană.
„—Nici aşè n'ai avè pace,
Că eu unu pescaru m'aşu face,
Mreiea 'n Murĕşu aşu intinde
Toate mrenele le-aşu prinde,
Şi pre tine te-aşu găsi,
De mine nu poţi fugi!
„—Decătu ţie nevăstuică
Mai bine o păsĕruică,
C'aşu sbura din creangă 'n creangă
Cătu'i pădurea de largă,
Ş'aşu sbura din fagu in fagu
Ş'aşu trăi 'n frunḑişu cu dragu.
„—De t'i face păsĕrea,
Totu cată să fii a mea,
Că m'aşu face-unu vĕnătoru
Ce ie paserea din sboru,
Şi prin codri m'aşu lua
Până, dragă, te-aşu afla,
Arcul iute-aşu incorda,
Aripa ţ'aşu săgeta,
Şi in braţe mi-ai cădea,
Totu cată să fii a mea!

Mustrarea fetei.

Fată albă
Cai adapă,
Căţi cai fură
Toţi bĕură,
Numai murgul porumbù, [1])
Numai dĕnsul nu bĕù.
Fata blăndu la elu căuta,
Cu măna mi'lu neteḑa,
Cu gura mi-lu intreba:
„—Hei murgule,
Porumbule!
Pare'ţi apa tulburoasă,
Pare'ţi iarba şovărcoasă, [2])
Pare'ţi lunca neguroasă?!
„—Sorioară drăgostoasă,
Nice'i apa tulburoasă,
Nice'i iarba şovărcoasă,
Nice'i lunca neguroasă,
Dară mie mi-o vinitu
Voie mare de pornitu.
Pune şaua binişoru,
Să te ducu unde ţ'i doru,
Chiaru la irimuţa ta,
La bădiţa 'n Lipova,

Să'ı pui prănḑul caldu pe masă,
Să'i pui apă rece 'n vasĕ.
Fata murgul inşela,
Veselă incăleca,
Şi ca vĕntul se ducea
Şi la bade'i ajungea,
Şi'ncepù a mi'lu mustra,
C'au prănḑitu elu cu alta,—
Jura badea şi nu prè,
Că scia c'au fostu aşè.

Marcu şi Turcu.

Colo'n josu pe Nistru 'n josu,
Peste plaiul celu frumosu,
Unde Nistru se cotesce;
La masă de solḑi de pesce,
Beu voinicii călăresce
Şi be Marcu
Sĕracu
Şi cu Turcu
Păgănu,
Şi cu muma Marcului,

Ibovnica Turcului.
Turcul be și nu prea be
Și be bere de ce rè;
Elu berea cu viclenie
Sĕ n'ajungă la beție;
Dară Marcu
Sĕracu
Elu bea vinu
De celu mai bunu,
Totu copul[1])
Și galbenul,
Și felea[2]) și talerul,
Picătura și zlotul.
Multe copari elu sfărșea,
Negura ochi'i prindea,
Și de-odată amețea,
Pe masă capul punea
Și in grabă adurmea;
Eară Turcu
Păgănu,
Omu fricosu la vetejie,
Dar meșteru in viclenie,
Iute paloșul trăgea,
Intr'unu picioru se 'nvĕrtea
Capul Marcului sĕ 'lu iea;
Dară sluga Marcului,

Credinciosu stăpănului,
Cuvĕntă păgănului:
„—Turcule,
Boieriule!
Ien dă'mi vreme puținticlu,
Ca sĕ m'apropiu de elu,
Sĕ me plecu și sĕ'lu sărutu
Căci nu l'oiu vedea mai multu,
L'am slujitu de mititelu
Și sămbria m'i la elu.
Dĕnsul nu l'o sărutatu
Ce cu dinții l'o mușcatu,
Marcu de s'o deșteptatu.
„— Alei slugă, fĕtul meu,
Ce me musci tu așè rĕu,
Dór' nu te-ai făcutu dulĕu?
De micuțu eu te-am avutu
Și tu asta n'ai făcutu!
„— Scólă Marcule, stăpăne,
Că'i amaru și vai de tine,
Uită Turcul
Păgănul,
Că elu paloșul trăgea,
Intr'unu picioru se 'nvĕrtea,
Marcule, capul sĕ'ți iea.
Atunci Marcu

Voinicu
Aşa multu nu se găndea,
Paloşu de argintu scotea,
Intr'unu picioru se 'nvĕrtea,
Şi da una de cea grea:
Capul turcului sărea,
Şi de-a dura se ducea
In albia Nistrului,
Lăngă piatra Corbului.

Nevasta fugită.

Peste-Abrudu, peste Aiudu,
Dalelei ce drumu bătutu!
Dar de cine e bătutu?
De-o nevastă pribegită,
De bărbatu-sĕu fugită.
Se ducea biata nevastă
C'unu copilu micuţu in braţĕ,
Copilaşu nebotezatu,
In scutece 'nfăşuratu;
Şi s'o dusu ea cătu s'o dusu,

Păn' la Murĕşu au ajunsu,
Ear la Murĕşu se oprea,
Că pe ţĕrmure vedea
Doi podari
Meşteri mari,
Şi la ei că se ducea
Şi din graiu aşa grăea:
„— Podari, podari,
Meşteri mari!
De-aţi făcutu voi cuiva bine,
Faceţi ş'acuma cu mine!
Treceţi-me Murĕşul,
Că m'ajunge bărbatul
Ş'oiu plăti bine preţul,
Totu pasul
Şi husoşul,[1])
Toată urma
Groşita.[2])
„— Ba, noi nu te-om asculta
Până nu n'i săruta,
Totu pre unul de trii ori,
Sĕ fie de şasă ori.
„— Decătu eu v'oiu săruta,
Poale albe-oiu rădica,
Cisme negre-oiu desculţa
Şi prin Murĕşu m'oiu băga

Cu pruncuțu-alăturia,
Ear dacă m'oiu ineca
Voi de sama mea veți da!
„— Nu grăbi cu inecatul,
Că iacă'ți vine bărbatul!
„— Lasă vie,
Dracu'lu scie,
Furcile calea i-o ție,
Ferĕle pe măni sĕ-i fie,
Că chimeșa i-am spălat'o,
Cu cenușe i-am frecat'o,
Și pe sobă i-am uscat'o,
După cuptoriu i-am țipat'o.
„— Nu grăbi cu prăpăditul,
Că te-ajunge ibovnicul!
„— Lasă vie
Domnu 'lu scie,
Busuiocu calea i-o ție,
Trandafiru sĕ'lu ocolească
Și la min' sĕ nimerească,
Că chimeșa i-am spălat'o,
Și cu săpunu i-am frecat'o,
Și pe culme i-am uscat'o,
Frumosu i-am impăturat'o,
Tocma 'n ladă i-am băgat'o.—
Da nevasta tinerea

Dacă vedea și vedea,
Că brodareii ridea
Și cu ea mereu glumea,
In apă se coboria
Și din graiu așa grăia:
„— Murĕșu, Murĕșu, apă lină,
Treci-me'n țară străină,
Sĕ me treci
Sĕ nu me'neci,
Că dacă m'i ineca,
Tu de sama mea vei da!

Gheorghiță și mireasa lui.

Pe drumul Orădiii[1])
Mergu carĕle Gheorghiții,
Ducu-se după nevastă
Colo 'n țara ungurească;
Celu cu sare
Me[2]) mai tare,
Celu cu vinu
Me mai linu;

Căndu Gheorghiță andălia[3])
Maică-sa din graiu grăia:
„—Gheorghiță, binele meu,
Bagă 'n samă, ce'ți spunu eu:
Nu 'ntra 'n casă nechematu
Nu be păharu ne'nchinatu![4])
Dar Gheorghiță baiu[5]) n'avea;
Căndu la socri ajungea,
Intra 'n casă nechematu,
Berea[6]) păharu ne'nchinatu.
După masă se punea
Și pe căndu se veselea,
Friguri grele mi'lu prindea;
Căndu era la miadă-noapte
Gheorghiță trăgea de moarte,
Căndu de dză se crepa
Gheorghiță sufletu-și da,
Ear nevasta lui ofta:
„—Bată-te focul, nănașu,
Cu cine me cununași,
Cu cununa rugului
Să n'am traiul pruncului[7]);
Asară fusci fecioară,
Miadănoapte nevestioară,
Ear acum in dori de dză
Eacătă-mĕ și vĕduă.[8])

Fata Ghinerariului.

Inșelat'au inșelatu,
De la părinți au luatu
Unu fecioru de linguraríu
Pe-o fată de ghinerariu.
Elu din graiu așa'i dicea:
„—Măndro, măndruleana mea,
Ce căși are taică-tĕu,
Totu mai susu are alu meu,
Că cășile taică-teu
Nu le vede Dumnedeu,
Pe din afară 'su cu varu
Inlăuntru cu amaru;
Da cășile taică-meu
Le pădesce Dumnedeu,
Din afară 'su cu verdeață
In lăuntru cu dulceață.
Și dacă mi-o inșela,
Amĕndoi pe drumu pleca,
Și fata cum se ducea
Mare doru o cuprindea,
Indĕrĕptu ochii 'ntorcea
Și din graiu așa dicea:
„—Bădițu, bădișorul meu,
Așa mi mie de rĕu!
De taica m'am depărtatu

De satul tĕu n'am mai datu.
Eară elu o măngăea
Şi cu dragoste'i ḑicea:
„— Da, vină măndruţa mea,
Vin' colè pe vale'n josu,
Unde veḑi fumul mai grosu:
Acolo'i oraşul nostu.
S'au mai dus căt s'au mai dus
Şi 'n satul lui oru ajunsu;
Ea indată ce-a intratu
In bordeiul josu plecatu,
Cu glasu mare a strigatu:
„— Vai de mine ce bănatu,
In ce cursă am picatu.
Din căşi mari spoite'n varu
Am ajunsu aici la amaru,
Din căşi mari şi ziduite
In bordeie huruite.
Ea afară au eşitu
Şi din gură au grăitu:
„— Păsĕruică turturea,
N'ai vĕḑutu pre maică-mea,
Spune 'mi, dragă, ce făcea?
„— Am vĕḑut'o suspinăndu,
Păne albă frămăntăndu,
Şi'n pănea, ce frămănta,

Stropu de apă nu băga,
Totu cu lacrămi o uda.
„— Păsĕrea
Dulcuţa mea!
Mai rĕspunde'mi la una,
De taica nu scii ceva?
„— L'am vĕḑutu, fată, oftăndu,
Caii la fauru mănăndu,
Patru cai sĕ potcovéscă,
După tine sĕ pornéscă.
„— Păsĕruică turturea,
Spune tu taichii aşea:
Caii sĕ nu'i potcovéscă,
După min' să nu pornéscă,
Ci sĕ gate carĕle,
Sĕ 'mi incarce hainele,
Sĕ le 'ncarce pe trii carĕ
Sĕ le scoată 'n cămpu afară,
Sĕ le deie focu şi pară,
Sĕ le vĕḑu şi eu fumul
Dacă nu le-am fostu omul,
Sĕ le vĕḑu şi flacăra,
Că n'am fostu de-a le purta.

Iionu Bradu si soro-sa.

In pórtă la Țăligradu
Se ḑăresce Iionu Bradu,
Stăndu pe cóte răḑĕmatu,
Pe cóte și pe genunchi
Și se rógă de părinți,
Se rógă la maică-sa
Să'i deie pe soro-sa,
Pe soro-sa Solomie,
Că lui alta nu'i trebuie.
Maică-sa se'nfiora
Și din graiu așa'i grăia:
„—Dute căne
Mĕi calvine!
C'asta nu'i cu direptate
Să se ie unu soru cu frate!
Elu tare se măniea
Și la grajdu mi se ducea,
Șaua pe calu o punea
Și pe calu turbatu sărea,
Și s'așternea drumului
Cași pana vĕntului.
Țara, lumea ocolea,
Ca soro-sa nu'și găsea,
Nici in față, nici in dosu,

Nici in portu așa frumosu;
Elu a casă se 'ntorcea
Cătră maică-sa ḑicea:
„— Maică, măiculița mea,
Să'mi dai mi pe soro-mea![1])
Țara, lumea-am ocolitu
Cași dĕnsa n'am găsitu,
Nici in față, nici in dosu,
Nici in portu așa frumosu!
„— După tine-oiu da-o eu
De m'i face, puiul meu,
Podu de-aramă
Peste vamă,
Podu de-argintu
Peste pămĕntu,
Scăricică păn' la sóre,
Să ve fie nănașu mare,
Și lunuța
Nănăsuța,
Steluțele călărașii,
Ear luceferii diplașii.[2])—
Elu tóte le-au isprăvitu
Și din gură a grăitu:
„— Soră, soră Solomie,
Țipă țînta pe cămpie!
Hai cu min' la cununie!

Amĕndoi că se lua
La biserică pleca,
Şi in dĕnsa cum intra,
De odată 'ntuneca,
Sfinţii toţi imi lăcrăma,
Luminele se stingea,
Icónele josu cădea,
Eară maica Precistei
Din fundul bisericei:
„—Popă, popă, grigi de tine!
Cumpenesce lucrul bine!
Nu cununa soru cu frate,
Că şi Dumneḑeu te-a bate!

Paserea străină.

Căte păsĕrele sunt
Trăescu bine pe pămĕntu,
Toate cină
Şi s'alină,
Numa io'su pasere strină,[1])
Nice cinu
Nice m'alinu,

Că m'i cuibul lăngă drumu,
Pe-o crenguţă de alunu.
Căţi drumari pe drumu trecea
Toţi in cuibul meu svărlea
Şi pe mine mĕ hăşea,[2])
Şi'n glasu mare imi spunea
Să'mi mutu cuibul d'acolea.
Eu cuibul nu l'oiu muta
Deie 'n mine cine-a da,
Că mi'su puii golăşei
Ş'ar fi vai ş'amaru de ei;
Lasă pănă ce-oru fi mari
Păn'oru fi harnici şi tari,
Atunci i-oiu sburători
Şi din cuibu i-oiu hăşii;
Dar birĕul[3]) mai ḑicea:
„—N'asculţi de porunca mea?
Părăsesce cuibul teu,
Şi te du cu Dumneḑeu!
„—Ie-te sama, birĕu, bine
Nu mĕ face de ruşine,
Nu face carte pe mine,
Că de-i face-o carte rea,
Nu scăpi de mănia mea.
Casa ta'i frumosu chitită[4])
Şi'i cu paie-acoperită,

Cu paie de grău curatu, —
Faces'a lumină 'n satu;
Pentru-că ești țĕnĕrosu[5])
Fiua[6]) satul luminosu.
Ie-te sama birĕu bine
Ce poți face tu cu mine?!
Pe unde ț'i cămara
Va umbla toată țara.

Gheorghe.

In temniță la Zărlatu
Ḑace Gheorghe resturnatu,
Eară mama Gheorghiții
Șede'n pragul temniții,
Și plăngăndu ea chindisesce[1])
Și pe Gheorghe mi'lu hrănesce.
  Frunḑă verde ș'o lelea
Gheorghe din gură grăea:
„—Maică, măiculeana mea!
Nu'ți face inimă rea.
Scoală maică și me lasă
Și te du la noi a casă,

In funduțul grajdului
La capul murguțului,
Infrănă'lu cu noue frăne
Și'lu adă până la mine,
Inșală'lu cu noue șele
Să'mi petrecu ḑilele mele!
  Dar ea la domni se ducea
Și din graiu așa grăea:
    „—Domnilor
    Cinstiților!
Și cinstiți de Dumneḑeu
Și v'oiu mai cinsti și eu,
Slobodiți feciorul meu!
Că Gheorghe de căndu robesce,
Pe de-o parte'mbĕtrănesce,
Pe de alta putreḑesce,
Cu barba se'nvĕluesce;
Ș'o spurcată de năpărcă
Totu pe barbă i se'ncurcă.
  Frunḑă verde ș'o lelea
Domnii toți așa grăea:
„—Lasă-ne muiere'n pace,
Vorbă multă nu ne face,
Că măne la prănḑul mare
Merge Gheorghe la schimbare,
Nevastă i-amu căpĕtatu,

Vinu roşiu i-amu strecuratu,
Şi nănaşu i-amu căştigatu.
Frundă verde ş'o lelea
Ea la temniţă mergea
Şi din gur'aşa dicea:
„— Gheorghe, Gheorghe, dragul meu!
Ascultă ce-audii eu,
Că măne la prăndul mare
Vreu pe tine să te'nsoare,
Nevastă ţ'oru căpĕtatu,
Vinu roşiu ţ'oru strecuratu,
Şi nănaşu ţ'oru căştigatu.
„—Maică, maică, mare esci
Şi puţinu te socotesci!
Poale lungi şi minte scurtă,
Femeie nepricepută!
Vinu roşiu mi'i săngele,
Nevasta mi'su furcile,
Ear nănaşul
Hăngheraşul.[2])
Nu te găndi maică multu,
Că nu'i vreme de perdutu,
Intră'n fundul grajdului
La capul murguţului,
Inşală'lu cu noue şele

Noue chingi pe lăngă ele,
Infrănă'lu cu noue frăne,
Şi'lu adă, maică, la mine.
Dute la domnii cei rĕi
Şi'ţi fă vr'o treabă cu ei,
De departe'ngenunchează
Şi de-aproape cuvintează:
„—Domnilor
Cinstiţilor
Şi cinstiţi de Dumnedeu
Şi v'oiu mai cinsti şi eu,
Slobodiţi feciorul meu! —
Frundă verde ş'o lelea
Gheorghe pe murgu se suea,
Ca vĕntul se repedea
Peste ziduri că sărea
Şi din graiu aşa grăea:
„—Domnilor, să fiţi cu bine,
Că n'aţi fostu harnici de mine,
Ş'aşteptaţi cu osănda
Pănă eu m'oiu inturna!

Fata Radului.

(fragmentu).

Colo 'n josu cătră Solnocu[1])
Se vede-o pară de focu,
Dar la para focului
Cine 'şi şede locului?
Şede fata Radului
Sluşnica 'mpĕratului,
Totu horesce[2]) 'mpĕrătesce
Şi 'mpletesce brău şerpesce.
Nime 'n lume
N'o aude[3])
Numai singură una,
Numai impĕrăteasa,
Ce uimită asculta,
Şi din gură cuvĕnta:
„—D'oi[4]) sluşnică, draga mea,
Ce horesci aşa cu gele
In butul dragostei mele,[5])
Soţul meu te-a audì
Şi pre tine te-a 'ndrăgì
Şi pre mine m'a urì.
Eară sluşnica ḑicea:
„—Draga mea, stăpăna mea,
Inălţată 'mpĕrăteasă,
Doamnă măndră şi aleasă,

Eu nu căntu in butul teu,
Ci horescu de-aleanul meu[6])
Me tănguescu prunilor
De jelea părinţilor,
Şi me vaieru braḑilor
De bănatul[7]) fraţilor;
Me tănguescu florilor
De dorul surorilor,
Şi me plăngu brănduşilor
De jelea mătuşilor.

Giurgiu.

Frunḑă verde de urḑică,—
Strigă Doamne cine strigă,
Strigă Giurgiu dintre lunci
De la boi şi de la junei.
Nime'n lume nu aude
Strigătele sale crude,
Numai sacă maică-sa
Din grădină soro-sa,
Ea tare se ingrozea
Păn' la dĕnsul se ducea

Şi din graiu aşa grăiea:
„—Ce ţ'i ţie Giurgiu meu?
Ce-au ajunsu pe capul teu?
Doar merindea ţ'ai sfărşitu,
Ori banii ţ'ai cheltuitu?
Doar' opinci de feru ai ruptu,
Ori juncanii ţ-ai perdutu?
„—Nici merindea n'am sfărşitu,
Nici banii n'am cheltuitu,
Nici opinci de feru n'am ruptu,
Nici juncanii n'am perdutu;
Somnul m'o ademenitu
Şi pe iarb'am adormitu,
Su pomu verde infloritu,
Ş'unu vĕntu caldu ce mi-o bătutu
Florile au oborîtu,[1])
Şi mi-o căstu[2]) şerpe bălauru,
Maică, cu coarne de auru.
Na maică naframa mea,
Invĕlesce măna 'n ea
Şi o bagă 'n sinul meu,
Scoate şerpele celu rĕu!
„—Ba io, puiu, n'oiu invĕli,
Fără mănă nu potu fi,
Fără tine potu trăi,
Că de-a trăi taică-teu

Face altu'n locul teu.
Strigă Giurgiu, striga iară
De la junci dintre hotarĕ,
Nime'n lume nu aude
Vaietele sale crude,
Numai drăguţu taică-sĕu
Din pragul vecinu-sĕu:
„—Giurgiu taichii celu iubitu,
Spune'mi, spune ce-ai păţitu?
„—Taică, taică, dragul meu,
Am păţit'o foarte rĕu,
Că pe iarb'am adormitu
Şi din pomu s'o coboritu,
Vai, unu şerpe gălbănuţu
Şi mi-a intratu in sinuţu,
Na, taică, năframa mea
Invĕlesce măna'n ea,
Scoate'mi şerpele din sinu
Că me umple de veninu.
„—Ba io ḑeu n'oiu invĕli,
Fără mănă nu potu fi,
Fără tine potu trăi,
Că de-a trăi maică-ta
Noi altul vomu sĕmĕna.
Strigă Giurgiu-a treia-oară
Cătu găndesci că stă să moară;

Dar nime nu'lu asculta
Numai dalbă soro-sa,
Din pragul vecină-sa.
„—Ce'i Giurgiule, frăţioare?
Aşa tare ce te doare?
Fiare din munţi s'au sculatu
Şi pe tine au urlatu?
Ori tălharii te-au legatu
Şi toţi juncii ţ'au mănatu!
„—Fiare din munţi n'au urlatu,
Nici tălhari nu m'au legatu,
Ce somnul m'o'nceluitu,
Sub unu pomu am adormitu
Şi vĕntu caldu au legănatu
Pomul cu flori incărcatu,
Ş'au cădutu unu şerpe reu,
Ş'au intratu in sinul meu,
Şerpe lauru, bălauru,
Cu coarnele de auru,
Elu cu coarnele me 'mpunge
Cu limbile me străpunge.
Ie, soră, năframa mea,
Şi'ţi invăli măna cu ea!
Şerpele din sinu imi scoate
Şi me scapă de la moarte!
„—Ba nu, nu, fratele meu,

Aceia n'oiu face-o eu,
Fără mănă nu potu fi,
Fără tine potu trăi!
Giurgiu iar prins'a striga,
Dar nime nu'lu auda
Numai ibovnica sa,
Din pragul suroată-sa.
„—Giurgiule, sufletul meu,
Ce rĕndu'i pe capul teu
De te vaeţi aşa reu?!
Doar in cale ţ'a eşitu
Pricoliciu afurisitu,[3])
Şi vre turma să ţ'o strice
Şi capul teu să'lu mănănce?
Ori tu daci de-o boală grea
Şi nu'i nime p'acolea,
Să'ţi dea apă din isvoru,
Şi să'ţi facă după doru?!
„—Ba, nu puiculiţa mea,
Nici nu dacu de boală grea,
Nici in cale'mi n'o eşitu
Pricoliciu afurisitu,
Dar somnul m'o 'nceluitu
Sub unu pomu am adormitu,
Şi mi-o fostu pomu'nfloritu,
Ş'unu vĕntu caldu, ce-o aburitu,

Florile le-aŭ oborîtu,
Ş'aŭ căḑutu cu ele josu
Şerpe lauru, verinosu,
Şi s'aŭ trasu la mine'n sinu;
Vai măndruţă peru de chinu,
Că cu coarnele me'mpunge
Cu limbile me străpunge.
Na, dragă, năframa mea
Invelesce măna'n ea,
Şi o bagă'n sinul meu,
Scoate şerpele celu reu!
Mănduliţa'lu asculta
Năframa nici că lua,
Măna goală ş'o'ntindea
Şi şerpele mi'lu scotea,
Dar n'au fostu şerpe bălauru,
Ci unu măndru brău de auru.[4])
„—Măndra mea, cruciţa mea,
Poartă-milu Dumineca
In ciudă la soro-mea,
Şi'lu poartă şi Sambăta
In ciudă la maica mea.

DRĂGUŢA INŞELATĂ.

Sub codrul cu fagi,
Pe valea cu fragi,
La riul de rouă
Este-o casă nouă,
Nouă, şindilită,
Frumoşu văruită,
Cu sirmă 'ngrădită,
Cu fereastă'n cale,
Cu uşiţă'n vale,
In giuru cu grădină
De flori toată plină.
In ea cine şede?
O maică se vede
C'o fată frumoasă,
La chipu drăgostoasă,
La faţă doioasă.
Maica totu lucrà,
Mereu se 'nvĕrteà,
Toate le făceà,
Ear fiica-i şedeà
Cu ochii clipindu
In somnu aţipindu,
Maică-sa grăeà:
„—Ficuleana mea,

Ce poate să fie
De stai lăncedie?
Eu lucru prin casă,
Tu clipesci la masă
Ca o jupăneasă.
„—Ba, eu nu clipescu,
Somnul nu-lu dorescu,
Dar stau și găndescu,
Că eu am iubitu
Cu focu nesfărșitu
Unu bade inaltu,
Voinicu desmerdatu;
Și eu l'am mănatu
Pănă 'n Țarigradu,
Elu să-mi tărguească
La șatră grecească
Pănzuță de inu,
Firu de ibrișinu,
Să-i cosu cu iubire
Cămeșe de mire,—
Elu n'o tărguitu
Da s'o logoditu,
Și de-atunci n'am pace,
Nu sciu ce me face,
Ce măncu nu-mi ticnesce,
Ce beu nu-mi priesce,

Dorul mě rezbesce,
Fața-mi veștedesce.
De scrisu nu mi-o scrisu,
Dară mi-o tremisu
Cuvěntul pe věntu
Răvașu pe păměntu,
Nu sciu cunună-l'oiu
O eu blăstěmà-l'oiu,
Cum oru stà la spate
Gănduri cu pěcate!?
Maică-sa grăeà:
„—Ficuleana mea,
Pasă și'lu cunună,
Nu mai fii nebună,
S'afli unu finișoru,
Să-ți treacă de doru.
Și'nchină la finu
C'unu păharu de vinu,
Și 'nchină
La fină
Cu-altul de veninu,
Ș'o stringe la sinu,
Ș'o apucă'n brațě
Ș'o sărută'n față.

FECIORUL ŞI PEDEPSIREA MAICĂ-SĂ.

Frundă verde de bujoru...
Fost'au fostu unu bădişoru,
Elu de tĕnĕru s'o 'nsuratu
Dalbă fată ş'o luatu,
Pe sub soare
Soaţă n'are,
Numai sora soarelui
Şede 'n poarta raiului
Caută locu sufletului.[1])
Nunta bine nu sfărşeà
Şi la faţă 'ngălbineà,
Că 'n amiadădi soseà
Carte mare 'mpĕrătească
La biraie[2]) s'o ceteascā,
Taberile să pornească;
Când erà pe la sfinţitu
Gătau cartea de cetitu,
Taberile de pornitu.
Când feciorul purcedeà
Elu cu jele-aşa grăeà:
„—Maica mea, binele meu,
Ascultă tu ce'ţi spunu eu!
Ţine'mi nevasta frumoasă
Cu ce ai mai bunu in casă,
Cu vinu vechiu din Beligradu,

Cu colacu din Ţĕligradu,
Cu colacu in lapte dulce
Doar' la măsa nu s'a duce.
„—Ţinè-oiu, dragă, ţineà
Cu ce focare-oiu aveà![3])
Măsa'n pragul uşii stà,
După fecioru se uità
Păn' ce'n codri s'afundà,
Apoi in casă intrà
Şi din gură cuvĕntà:
„—Alelele, Doamne sfinte,
Doamne sfinte şi părinte!
De măncare ce să'i dau?
Da o coage[4]) de mălaiu,
Uscată de nouĕ ai!
De bĕutu in ce să'i dau?
In ciubĕrul porcilor,
Cum l'i dată robilor!
Şi de mănă mi-o luà
Şi in temniţ'o băgà,
Intr'o cas'afurisită,
De cinci ani necurăţită,
De soare nestrăbătută,
Pentru robii mari făcută,
Ş'o ţineà maică-sa bine,
Fără milă şi ruşine,

Cu cogi arsĕ de pe masá
Cu spălături de prin vasĕ.
Ear nevasta suspinà,
Irima'i[5]) se despicà,
Ḑiua noaptea lăcrămà,
Lui Dumneḑeu se rugà:
„—Slobodi Doamne'n mila ta
Toţi robii de la robie,
Iobagii din iobăgie,[6])
Şi slugii de la slugie,
Ş'al meu soţu din cătănie!
  Vorba nici c'au isprăvitu,
Taberile mi-au venitu
Şi bărbatul i-au sositu.
„—Maică, măiculiţa mea,
Adă-ţi nora tĕnĕrea,
Nevăstuţa frumoşea,
Că dorescu a o vedè
Cum dorescu in raiu a mè.
„—Puiul meu, sufletul meu,
Bucuros ţi-aşu dà-o eu,
Dar de când tu ne-ai lăsatu,
Ciuma 'n ţară au intratu
Şi nevasta ţ'au măncatu.
„—Haidă, maică, şi-mi arată
Unde-i măndra ingropată,

Ca să'i vĕḑu, maică, groapa
Şi să-mi stĕmpĕru inima,
Şi să-i sărutu mormĕntul
Ca să-mi stĕmpĕru sufletul.
„—Groapa cum potu să-ţi aratu,
Că de trii ani ce-ai plecatu,
Ploaie multă s'o vĕrsatu
Şi groapa s'o infundatu,
Şi de cănd n'ai fostu cu noi
Au fostu vĕnturi mari cu ploi,
Şi de vĕnturi, ce-oru suflatu,
Mormĕntul s'o 'mprăsciatu.
  Feciorul se amărea,
Lăcrămăndu aşa grăeà:
„—Dacă nu-mi poţi arătà
Mormĕntul, unde-i măndra,
Arată-mi măcar urma!
„—Cum potu urma să-ţi aratu
Că de trii ani ce-ai plecatu,
Soarele mi-o strălucitu
Şi ploi calde au venitu,
Locul totu au inverḑitu,
Cu earbă s'au invĕlitu.
„—Adă-mi dară cheile
Să descuiu cămerile!
„—Eu cheile ţi le-aşu da

Dacă le-așu putè aflà,
Că de cănd te-ai depărtatu
Cu cheile s'oru jucatu
Mulți pruncuți
Nepricepuți,
Nu sciu in focu le-au țipatu,
O'n apă le-au aruncatu.
Feciorul se incruntà
O sĕcure apucà,
Temnița toat'o spărgeà
Și nevasta ș'o găseà,
O găsea ca vai de ea!
La față toată perită,
Ca o frundă olivită,
Ne 'ngrijită, necăutată
De trii ḑile nemăncată.
„—Alelei, soția mea,
Cu ce maica te ținea
De te-ai veștedìtu așea?!
„—Ținutu-m'o dĕnsa bine,
Bat'o sfănta ḑi de măne!
Că de trii ani ce-ai plecatu,
Pită moale n'am măncatu,
Earbă verde n'am călcatu.
M'o ținutu ea, dragul meu,
Cum se ține-unu căne rĕu,

Cu cogi arsĕ de pe masă,
Cu spălături de prin vasĕ.
„—Spune'mi, spune, măndra mea,
Ce pedeapsă s'ar cădeà
Să sufere maica-mea?!
„—Sĕ moară in chinuri grele,
Cum au fostu și ale mele,
Să mi-o lege și spănzure
De trii coḑi de iepe sure,
Să 'ncungiure ulițele,
Să preceapă măicuțele,
Cum se țină nurorile.

Fata rĕutăcioasă.

Frundă verde frunḑuliță
Așa strig'o măndruliță,
Albă fată feciorită,
Cătr'unu voinicu din colniță:

„— Vere, vere, mila mea
Insoară-te și me iea!
Fără tine
Vai de mine!
Numa'n groapă mi-a fi bine.
„— Ba eu nu te-oiu lua ḑeu
C'ai unu frate cași eu,
Și umblă 'n umbletul meu,
Și se poartă'n portul meu,
Șueră 'n șuerul meu,
Joacă'i calul caș'alu meu.
Fata prins'a lăcrăma
Și iar dete a striga:
„— Ie-mĕ vere, ie-mĕ dragă,
Nu'ți paie lucru de șagă,
Decăt să nu'ți fiu soție
Mai bine 'n pămĕntu de vie.
„— Te-oiu lua sufletul meu,
De uciḑi pe frate-tĕu,
Pre frate-tĕu celu mai micu,
Celu mai micu și mai voinicu.
„— Uciga-l'așu uciga,
Dar nu sciu ce'i otrava.
„— In grădină
La stupină
O făntănă se găsesce,

Ear pe fundul ei trăesce
Șerpe lauru, bălauru
Cu solzuții de auru,
Și din gură
Pară'i cură
Din coadă'i veninu picură!
Umple ulceaua deplinu
De otravă și veninu.
Frate-tĕu venindu a casă
Cu gura de sete arsă,
Apă rece tu nu'i da
Ce din gură ḑi'i așa:
„— Frățioru de voinicelu,
Na vinu roșiu, mărmăzelu[1])!
Be din ăsta, dragul meu,
Din care-am bĕutu și eu.
Fratele nenorocitu,
De multu lucru obositu
Cănd a casă au sositu
Apă rece au doritu,
Ear soro-sa i- au grăitu:
„— Frățioru de voinicelu,
Na vinu roșiu mărmăzelu!
Be din ăsta, dragul meu,
Din care-am bĕutu și eu.
„— Adă'mi soră, a să beu[2])!

Bine sciu eu gândul teu,
Fie'ți casa ulița
Și cămara râșnița ;—
Și 'ndată cum au gustatu
Viața i s'au ciuntatu[3]),
Și soro-sa iar dicea:
„— Voinicele, mila mea,
Inplinituț'am voiea
Acum haidă și me iea!
„— Nu te ieu, căci nu te vreu
Nice eu nici Dumnedeu,
Că dacă t'i măniea
Și cu mine'i face-așea.

Niță și Petru Banului.

Trei cocoși negri căntară,—
Trei turci in țară tunară:
„—Vinde'ți, frate, nevasta
Și'mi plătesce daria! —
Vĕndù vii
Vĕndù moșii.

D'oi făcù
Precum putù
Și nevasta nu vĕndu,
Ș'au avutu o moară'n vĕntu
Ș'ăncă alta pe pămĕntu,
Ș'acele le'nstrăina
Ca să'și scape nevasta.
Și veniră turcii iară
Și strigar'a doua-oară:
„—Vinde'ți, frate, nevasta
Și plătesce daria!
Elu din graiu așa dicea:
„— Măndră măndruleana mea,
Eși afară din camară
Și'ți bagă ochii'n cerneală,
Și'ți ie iie
Dintr'o mie,
Ca tine să nu mai fie,
Și inelu măndru suflatu
Și basma din Țĕrigradu.
Ea afară că eșea
Și frumosu se primenea;
Elu de mănă mi-o lua
Ș'amĕndoi la tĕrgu pleca,
C'unu turcu tĕnĕru se'ntălnia:
„—Bună diua, Turcule!"

„—Mulţămimu, ciocoiule!
De vĕndutu ţ'i nevasta?
„—De vĕndutu m'i ḑĕu asta!
„—Spune'mi cătu o preţuesci?
„—De trei ori s'o cumpenesci,
Odată cu bani mănunţi
Ca să'mi paie că'su mai mulţi,
A doua cu lei bătuţi,
A treia cu gălbĕnuţi,
Că'su mai uşori la purtare
Şi mai spornici la schimbare.
Turcul veselu s'apuca
Galbenii a numĕra,
Ear nevasta suspina:
„—De-ar da Dumneḑeu de-ar da
Banii să nu i s'ajungă
Pre mine să nu me vĕnḑă.
Dar banii i-o numĕratu
Nevasta ş'o cumpĕratu,
Şi de mănă mi-o lua
Şi prin tărguri o purta
Pe la şetre mi-o primbla,
De toate mi-o intreba
Şi in crăşmă se băga
Şi din graiu aşa grăea:
„—Măndră, măndruleana mea!

Eu cu dragu te-am cumpĕratu,
Ce-o cerutu pe tine-am datu,
Ce-ai poftitu eu ţ'am luatu,
De toate te-am intrebatu,
Dar de una mi-am uitatu;
Măndro, cu dreptu să grăesci,
Spune'mi din ce viţă esci?
„—Eu sunt Niţa Banului
Din ţara Ardealului!
„—Soră, soră, draga mea,
Dacă stă lucrul aşea,
Şi io'su Petru Banului
Din ţara Ardealului.
Mai na bani pe căţi ţ'am datu
Şi te du iar la bărbatu!

Pruncul şi fata Ţagului.

Pe celu cămpu cu seminicu,
Josu la umbra unui nucu
Jeluiesce-s'unu voinicu:
„—De ce n'am avutu norocu

Să fiu arsu mai bine 'n focu,
Când in casă mi-am adusu
De peste codri din susu
Buruiana ştevii,
Şi urita cetăţii,
Decăt cu urita 'n casă
Mai bine cu boala 'n oasĕ! —
Nevasta mi'lu audea
Şi din graiu aşa grăea:
„—Dai voinice
Seminice,
Dacă ţ'i uritu de mine,
Du-me 'n oraşu şi mĕ vinde,
Du-me 'n tărgu la Tărgoveţu,
Unde au măndrele preţu,
Şi me strigă vĕndĕtoriu
Ca pe marhă[1]) peitoriu! —
Cum dicea,
Aşa făcea,
Cu ea 'n tărgu mi se ducea;
La nevastă că venea
Turcu bĕtrănu
Cu moartea 'n sinu,
Şi din graiu aşa grăi:
„—Cătu'i preţul nevestii?
„—O vică[2]) de bani galbini

Şi alta de husoşi buni,
Optu căntule
De piţule,[3])
Să'mi fie pe drumu destule!
Ear nevasta suspina
Şi cu jele cuvĕnta:
„—Nu me da dup'aista,
Căt pe lume voiu custa[4])
Tot pe tine-oiu blăstĕma;
Apoi sta şi mai ofta
Şi din gură se ruga:
„—De-ar da Dumnedeu de-ar da
Sutele să nu se umplă,
Bani mănunţi să nu s'ajungă,
Pre mine să nu me vĕndă!
Şi Dumnedeu au făcutu
Sutele nu s'au umplutu,
Bani mănunţi nu s'ajungea
Dup'acela n'o dădea, —
La nevast'atunci vinea
Unu turcu tĕnĕru, frumoşelu,
La stătură şugărelu[5])
Părea trasu printr'unu inelu,
Şi cu vorbă dulce dice:
„—Căt ii preţul mĕi voinice?
„—O vică de bani galbini

Şi alta de husoşi buni,
Optu căntule
De piţule,
Să'mi fie pe drumu destule!
„—Intinde chepeneagul[6])
Să'ţi vĕrsu banii cu sacul,
Şi intinde mintia
Să ţi'i vĕrsu cu brădia.[7])
Nevasta ş'o cumpĕra
Şi cu ea veselu pleca,
Cătră casă se lua,
Şi pe cale cum mergea
Nevasta din graiu grăea:
„– Da hai să ne intrebămu
Care de unde suntemu?
„—Eu sunt pruncul Ţagului
Din ţara Harţagului,
Pre tata'lu chiamă Ilie
Şi pre mama Anisie,
Pe frate-meu Vasalie,
Ear pre sora
Todora.
„—Voinice, binele meu,
Dacă'i aşa răndul teu,
Şi io'su fata Ţagului
Din ţara Harţagului.

Mulţămimu'ţi Dómne sfinte
Că ne luminaşi la minte,
Şi s'află soră cu frate
Pănă n'oru face pĕcate!?

Moartea drăguţei.

„—Puică, puiculiţa mea,
Am gănditu că'i fi a mea;
Am gănditu că mi-a fi bine
Drăgustindu-mĕ cu tine,
Dară vĕdu că ai mai mulţi
După carii tu te uiţi,
Şi cu carii te săruţi,
Ţii minte vórbele noaste
Căndu săpai tenchiul[1]) pe coaste?
Scii tu măndră ce ţ'am spusu
Crastaveţii căndu i-ai pusu,
Să porţi pană de colie
Să'mi fii dragă numai mie,
Şi să nu porţi pană verde,
Să fii dragă cui te vede,

Și frundță de mohoru
Să fii dragă tuturoru;
De mine n'ai ascultatu
Deci grea moarte ț'ai gătatu.
Spune'mi ce moarte doresci,
Cum vrei să te chinuesci?
Te-oiu tăia, te-oiu impușca
O'n sabie te-oiu lua?
„—Alelei alu meu gătitu,
Nimicu n'am pĕcătuitu!
Să mĕ bată Precista
De-am călcatu porunca ta,
Să mĕ bată Dumnedeu
De-am călcatu cuvĕntul tĕu.
„—Taci vicleană, nu minți,
Nu ești vrednic'a trăi;
Că te-oiu face o lumină,
Să'mi lumini sara la cină.—
Bine vorba nu sfărșea
Și de brațĕ mi-o prindea
Și'n grădină o ducea,
In grădină la stupină,
Și cu călți și cu reșină
Mi-o 'mbrăca și mi-o 'nvălea
Și in cas'o aducea
Și de masă o lega,

Mare flacără ĕi dà,
Mai ăntie
La călchie
Să ardă toată de vie.
Căndu 'sinu'i se mistuia
Ea cu gele-așa grăia:
„—O chinzuitoriul[2]) meu,
Bată-te pre tine deu
Doue țițe rotundele,
Care te jucai cu ele! —
Candu budele'i flăcăra
Ea cu amaru suspina:
„—O chinzuitoriul meu,
Bată-te pre tine deu
Două bude supțirele
Și sărutările mele.
Ba nu, nu, tălhariu de căne,
Nu'i bună irima'n tine.

Stanciu și Vochița.

Susu pe plaiul munților,
La poalele bradilor,
La tulpina fagului,
La cetina bradului,
Șede Stanciu Bratului
Cu Oane Celariului,
Cu Buca Ploscariului,
Și cu Toaderu Cohălmeanu
Și cu Bucuru Brașoveanu;
Da ei bea și chiotea
Dintr'o ploscă mitutea,
Așa multu că nu'mi ținea,
O vadră și cinci 'oca
Cănd la gură rădica,
Așa bine mi-o golea,
Nici unu picu nu rĕmănea.
Straje cine le era?
Mitutică Vochița,
Ea din graiu așa grăia:
„—Dali, frate Stanciule!
Șoimule, voinicule!
Da tu bei și chiotesci
Cu frații te veselesci,
De poteră nu'ți găndesci;
A sară cănd m'am culcatu

Așa rĕu că m'am visatu,
Că pușca ț'i fără patu,
Eară pistoalele mele
Le-am visatu fără oțele,
Apoi flintulița mea
O-am visatu fără vergea.
Stanciu din gură grăea:
„—Nu te teme sora mea!
Pănă vedi pușca la mine
Nu te teme tu de nime!
De-a fi plină, de-a fi goală
Fuge potera să moară.
Bine vorba nu sfărșea
Și potera'i ocolea.
„—Căpitanu Bălaurea
Fă cu potera'n colea,
Că m'oiu da pe dup'unu fagu
Și ț'oiu trage-unu glonțu prin capu,
Cam prin capu și cam prin șele
Ca să te'ncărnesci din ele,
Cam la furca peptului
Unde'i greu voinicului.
„—Dă-te, Stanciule, legatu,
Să nu te ducemu stricatu!
„—Ba, eu nu m'oiu da legatu
Cătu nu m'oiu vedea stricatu!

Mitutică Vochiţa
Sta pe malu şi se uita,
Sta pe-o flintă răḑĕmată
Ca o naibă'mpeliţată;
Svărle pleata pe spinare
Pardosită de părale,
Pe la brău totu cu pistoale,
Cu pistoale ghintuite
Şi frumosu inargintite;—
Turcii dacă ş'o vĕḑutu
Toţi Dunărea au trecutu,
Ear Stanciu din graiu grăia:
„—Bate Doamne papura,
Că s'o aprinsu podina
Cu Turcii alăturea,
Căndu ş'o trecutu Dunărea
Dunărea la Ţărigradu,—
Io'su voinicu adevĕratu,
Cu soră-mea m'am scăpatu.
Frunḑă verde Şolovéru
Muşcaţ'aşu limba din vĕrfu!

Ana Ardeleana.

La poalele muntelui,
In tărguţul Graiului
Strigă Ana
Ardeleana,
Nu'i voinicu s'o celuească,
Nici catană 'mpĕrătească
Măna 'n sinul ei să bage,
Pe picioru ca să mi-o calce;
Dar in tărgu mai de din josu
Ḑice-unu domnişoru frumosu:
„— De n'oiu inşela-o eu,
Nu'mi ajute Dumneḑeu
Să'ncalecu pe murgul meu,
Şi domnia să'mi domnescu,
Şi viaţa să'mi trăescu!
Astfelu dacă s'o juratu
Mers'acasă supĕratu,
Pe masă s'o incotatu,
Ear maică-sa la'ntrebatu:
„— Puiul meu, ce te-o aflatu,
In crăşmă bĕut'ai
Ori măndră vĕḑut'ai?
„— Nici in crăşmă n'am bĕutu,
Nici măndruţă n'am vĕḑutu;

Strigă Ana
Ardeleana
Nu'i voinicu s'o celuească,
Nici cătană 'mpěrătească,
Ș'am pusu, maică, jurăměntu
Să n'am pace pe păměntu,
Domnia să nu'mi domnescu
Eu de nu o celuescu.
Așa elu dacă grăia
Pe murgu'i se arunca
Și pe drumu că se lua,
Și mergea elu căt mergea,
C'o babă se intălnea,
Baba din gură ḑicea:
„— Unde-alergi voinice-așa?
„— Eu m'așu duce undeva,
Doară potu afla ceva
Să inșelu pe măndruța.
Și bětrăna iară'i ḑice:
— Du-te-acasă, măi voinice,
Țipă haine bărbătesci
Și ie haine femeiesci,
Ear sara, căndu a 'nopta
Să te duci la măndruța,
La măndruța la fereastă,
Și să'i spui că ești nevastă.

Astfelu voinicul făcea,
Sara pe lună mergea
Și la fereastă grăea:
„— Lasă-me vecină'n casă
C'afară'i vreme ploioasă,
Ploaia ca din olu se varsă."
„— Bucurosu că te-așu lăsa
Dar m'i frică de una
Că tu nu ești suroata,
Că ți'i glasul bărbătescu,
Nu samăn'a femeiescu.
„— Nu sunt bărbatu ci nevastă
Și sunt fugită de-a casă,
Sunt fugită de bărbatu,
Că m'o bătutu peste capu
Și glasul mi s'o schimbatu;
Soră dacă nu me creḑi
Eși afară de me veḑi!
„— Decăt afar'oiu eși
Mai bine te-oiu slobоḑi.
Elu in casă că intra
După capu mi-o apuca,
Măna 'n sinul ei băga
Și pe picioru mi-o călca.
Foaie verde de sălcuță
Sěracă Ardelenuță!

Asară fusĕşi fecioară,
Miadă-noapte nevestioară,
Dori de duă
Şi vĕduă,
A doua di pe scăndură!

Tudoru şi Catiţa.

La făntăna lui Bujoru
Pasce calul lui Tudoru,
Calul pasce şi răncheazā
Tudoru doarme şi viseazā;
Ce folosu de visul lui
Dacă nu'i cu dumnealui,
Mitutica lui Catiţā
Cu sinu albu de porumbiţā
Şi cu miere pe guriţā.
„— Catiţā, poale ciurate,
Rĕu te-am visatu astă-noapte!
„— Spune'mi, bade, spune'mi bine
Cum m'ai visatu tu pre mine?
„— Că eu, dragă, te-am visatu
Cu mărama ta din capu,
Cu mărama măndră, nouă

Ruptă, ruptă chiar in două!
„— Tudore, fecioru frumosu,
Lasă, visu'i mincinosu,
Nu mi'i ruptă mărama
Ce mi'i ruptă inima,
Rĕu te temi că te-oiu lăsa,
De ce te temi nu'i scăpa;
Că fu calul poivănitu
Tu la umbr'ai adurmitu
Eu m'am datu la drăgostitu;
Tudoru din gură grăiea:
„— Iubesce-te, măndra mea,
Vei iubi căt vei iubi,
La mine iară'i veni!

Voina şi măndra lui.

Pe uliţa armenéscă,
La o casă ţigănéscă,
Voina calu'şi potcovesce
Ear măndruţa mi'lu păndesce.
„— Dali bade, dragulu meu,
Unde găţi tu murgul teu?
Dór ţi'i doru de pribegitu,
Ori ţ'i doru de cătănitu?

„— Ori m'i doru de pribegitu,
Ori mi doru de cătănitu,
Eu trebue să me ducu,
Cale lungă să apucu!
„— Dacă e, bade, să mergi
Dar pre mine cui me leşi?
„— Şeḑi a casă, puiul meu,
Că pe unde me ducu eu
Să feréscă Dumneḑeu,
Nu'i nici apă,
Nu'i nici iarbă
Numai, mândră, pétră sacă.
„— Decâtu, frate, să rămâiu
Ca o pasĕre 'n pustiiu,
Fă cu mine-atâta bine,
De me ie pe calu cu tine,
Căci singură vai de mine!
„— Te-aşu lua, dar m'i ruşine!
„— De ţi'i ruşine de mine,
Fă-me brâu pe lângă tine!
De ţi'i ruşine de brâu,
Fă-m'o lumină de sĕu,
Şi me pune'n sinul tĕu,
Că sara unde'i cina
Mândru eu ţ'oiu lumina;
Bade, de ţ'a fi ruşine

Şi 'ntr'acesta chipu de mine,
Fă-m'o lumină de céră
Şi me pune susuóră,
Că ţ'oiu prinde tare bine
Unde-a fi mai rĕu de tine,
Că sprincenuţele mele
Voru fi două câmpurele
De va pasce murgu 'n ele,
Ear, frate, guriţa mea
Se va face-o fântânea
De va be murgul din ea.
Frunḑă verde de alună
Mulţi feciori frumoşi s'adună
Şi'ntr'o cétă se'mpreună;
Toţi imi plécă la bătaie
Intre sunetu de cimpóie,
Câte şasă-alăturea,
Câte patru-asĕminea,
Şi Voina mergea cu ei
Pe cai iuţi şi porumbei;
Eară mândra'i remânea
Rĕmânea ca vai de ea!
Supĕrată, amărită
Ca o flóre dogorită,
Tĕnĕréţa ei perca,
Ça lumina se topea,

Ca lumina cea de céră
Căndu bate vĕntul de-afară.
Se bocea, se tănguiea
Şi din ochi amaru plăngea;
La ferésta se punea,
Tótă ḑina se uita
Dóră Voina s'a 'nturna.
Dimineaţa, pe recóre,
Căndu resare sfăntul sóre,
Pe celu plaiu, pe cea vălcea
Toţi voinicii se ivea,
La hotaru se'nţepenea
Şi de luptă s'aprindea,
Tunurile duruia,
Săbiile imi sclipia
Şi de sănge se roşia,
Corbii grămadă buia,
Peste taberi se'nvĕrtia
Şi cu grózǎ croncănia
Mulţi voinici frumoşi cădea,
Numai Voina remănea;
Amăritu in locu şedea
Pe spatele murgului
In săngele turcului,
Totu in sănge pănă'n brău.
Că cură sănge părĕu!

Căţi oşteni au mai scăpatu
Toţi a casă mi-au plecatu,
Numai Voina remănea,
Elu a casă nu mergea
Numai calu 'şi trimitea.
Voinicii cari se duceau,
Căndu a casă ajungeau,[1]
In căile loru eşiau
Fete albe tinerele,
Pe obrazu cu lăcrămele,
Pre feciori mi'i apuca
Şi in braţe mi'i străngea.
Tótă fata cunoscea
Pre drăguţul, ce iubea,
Pe sclipetul armelor,
Pe bumbii dolómelor
Pe schinteaua cailor,
Dar cea fată albă, blăndă,
Cu inima de doru frăntă
In deşertu in cale sta
Căci drăguţu'i nu sosia,
Numai murgul singurelu
Obositu ca vai de elu!
Vinea 'ncetu şi schipătăndu
Şi din gură rănchezăndu,
Cu şeuţa pe sub fóle,

Cu frău galbĕnu in piciόre.
„— Dai murgule, dragul meu,
Ce rĕu 'i pe capul tĕu ?
Cόma'i cruntă,
Şaua'i ruptă,
Vai cum vii tu de la luptă!
Spune'mi, murgule, curatu
Badiul unde mi-ai lăsatu?
„— Eu stăpănul mi-am lăsatu
La hotarul incruntatu,
Totu in sănge pănă 'n brău,
Că săngele me pĕrĕu!
Măndruţa se geluia,
Din sufletu adăncu ofta
Şi din graiu aşa grăia:
„— Fă-me, Dόmne'n mila ta,
Fă-me-o roică
Păsĕroică,
Ca să sboru cu dorul meu
Unde trage voina 'n reu,
Să'lu mai pociu vedea odată,
Căci mi irima sĕcată
De gele nestămpĕrată.—
Bine vόrba nu găta,
In păsere se schimba,
Şi pe susu se rădica,

Şi ca găndul se ducea
Şi la bade'i ajungea,
Voinicul cum o vedea
Cu glasu de doru ii ḑicea:
„— Dali, dragă păsĕrea,
Dόră eşti din ţara mea?
Dόră glasul tĕu mi-aduce
De la măndra vόrbă dulce?
Mitutica păsĕrea
Peste capu se intorcea,
Fată albă se făcea,
Şi pre Voina mi'lu scotea
Din săngele inchegatu
In care ḑăcea 'mplăntatu,
Apoi ei se sărutau
Şi a casă se'ntorceau.

Rescumpĕrarea voinicului.

Suflă vĕntul
Romonul,
De ce'lu suflă, de-acea 'nfloare...
Voinicul pere 'n prinsoare,
Cu mănuri in legătoare

Şi cu ferĕ pe picioare.
Mers'au pĕrinţi
Cu arginţi,
Sĕ'lu poată rĕscumpĕra,
Domnii ḑicu că nu l'oru da.
Mers'au fraţi
Cu bani laţi
Să'lu poată rescumpĕra,
Domnii ḑicu că nu l'oru da.—
Merge-o fată feciorită
Cu inelaşu de credinţă.
„—Dragul meu, Todoru birĕu,
Sloboḑiti drăguţul meu!
„—Vinde'ţi, fată, mărgelele
Şi desbate tu ferĕle,
Vinde'ţi, fată, primuţa
Şi descuie temniţa,
Că drăguţul ţi l'omu da!

N O T E.

Bradul (pag. 15).

1) Caşi frunḑuliţa'n plopù.

U finalu din plopu, in contra usului, se pronunţă aci intregu, pentru complectarea metrului. Aceasta este una din numeroasele escepţiuni şi licenţe, ce-şi permite prosodia poesiei populare. Pe lăngă armonioasele rime, cu care Romănul scie să incunune improvisările sale poetice, elu intrebuinţază cu mulţumire şi rime mai puţinu sonore, mai puţinu regulate, ceia ce demarcă gustul esteticu alu poporului, de a pune mai mare pondu pe idei, imagini şi comparaţiuni, decătu pe rime.

2)...dărăburească.

Dărăburescu este identicu cu bucăţescu. Dărăburescu e formatu din dărabu (bucată), cuvĕntu străinu, adoptatu de la Unguri.

3)...roşteie.

Roşteiu este unu felu de leasă, in miniatură, ce suplinesce uşa la intrări mai mici. Sunt case ţerenesci, proveḑute şi cu uşă şi cu roşteiu; uşa din lăuntru, roşteiul din afară.

Todoriţa şi moşneagul (pag. 16).

1) Olurele zuruindu

Olu, olurelu: ulcioru. Această notă imi oferă ocasiunea de a atinge pe scurtu, spiritul viu de industrie, ce se manifestă la Romănii crişeni, cu deosebire, le cei din valea Crişului negru. Pe de-oparte ingustele ţarini mănoase, ce ocupă văile şi şesurile de pintre codri şi dealuri, cari ţarini nu sunt in stare a satisface pe deplinu, cu rodurile lor, lipsele ţăranilor; pe de altă parte, posiţia cea muntoasă şi numeroasele dealuri şi coline de lutu: ăncă din vechime au datu nascere unei industrii remarcabile. Vasele de lutu a le Romănului crişanu se transpoartă pănă pe la Dunăre in Ungaria şi pănă in fundul Bănatului. Cuţitele, coasele, secerile şi securile făurite de ţărani romăni sunt foarte căutate; apoi fără scăndurile, leţurile şi alte lemne trebuincioase pentru construirea caseler, care constitue o importantă ocupaţiune a unor sate din munţi, industria ar fi lipsită de unu avantaju de mare consideraţiune. Să mai adăugemu la aceste renumitele manufacturi ale sumănarilor, cioreci, sucmane, foarte căutate pentru trăinicia şi forma lor plăcută, şi nu vom greşi, dacă afirmămu, că romănul crişanu este destinatu a avea unu rolu de frunte in desvoltarea industriei noastre.

2) Cisme roşii tropotindu

Cismele roşii, aşa numite „de cordovanu," sunt una dintre frumoasele podoabe de sĕrbătoare, ale nevestelor şi copilelor crişene. Crăciunul şi mai alesu Pascile sunt pentru fete sĕrbătorile cele mai asceptate şi mai iubite, de oarece pe aceste ḑile insemnate şi inveselitoare, părinţii le cumpĕră cisme roşii, cu care se măndrescu la jocu, ca cu nisce comoare nestimate.

3)...găzdacu

Acestu cuvĕntu, luatu de la Unguri, insamnă *„bogatu."*

4) Batăru

Insemnează: măcaru.

Mustrarea fetei (pag. 20).

1) porumbù.

Unu casu de licenţă poetică, aseminea celui din balada *„Bradul."*

2) iarbă şovărcoasă,

Şovaru insamnă papură; iarbă şovărcoasă: iarbă crescută pe baltă la unu locu cu şovaru tinĕru şi cu pipirigu.

Marcu şi Turcu (pag. 21).

1) Totu copul

Copu este o mĕsură cam de mărimea unei oca.

2) felea

Fele este jumĕtate de copu.

Nevasta fugită (pag. 24).

1) husoşu

Husoşu: sfanţu; cuvĕntu luatu de la Unguri.

1) groşiţa

O monetă de aramă eşită din usu; ea făcea trei creiţari vechi austriaci.

Gheorghiţă şi Mireasa lui (pag. 27).

1) *Orăḑiii,*

Oradea sau Urbea mare este unu oraşu situatu pe malurile Crişului repede, in Ungaria. In apropierea lui se

vĕdu şi astăḑi grămeḑi de ruine remase din cetatea şi castelul Ducelui Bihorului, Menumarotu, care domnia peste Crisiana pe timpul intrărei Ungurilor in ţara, unde se află astăḑi.

Orăḑii in locu de Orădii este unu genitivu esceptionalu, usitatu desu in căntecele Crişenilor.

2) *Me...*

Adecă: merge. Latinul ăncă are acestu verbu şi totu cu acelaşi inţelesu: meo-are.

3) *andălia,*

Pleca, pornia. Italianul ḑice andare, Spaniolul andar, Francesul aller. De unde se vede lămuritu, că *andălescu* este unu cuvĕntu strămoşescu, din care s'a făcutu ungurescul *indulni.*

4) *Nu'ntra 'n casă nechematu,*
Nu be păharu ne'nchinatu!

Aceste două şire facu alusiune la unul dintre cele mai principale obiceiuri ale Romănului Crişanu, relativu la propriile sale relaţiuni sociale. Se oglindă aci o lege de precauţiune, ce nu este impusă nimărui, dar care, ca obiceiu tradiţionalu, inrădăcinatu in natura romănului, se păḑesce cu mare luare aminte.

Intră in casa cuiva, cănd eşti invitatu din bună-voinţă şi prietenie, dar feresce-te a intra la cineva numai aşa, de flori de cucu, căci cine scie in ce urmă poţi să calci?!

„Nu be păharu ne'nchinatu.“ Va să ḑică să bei numai după ce imbiitorul iţi inchină cu sinceritate şi nefăţărnicie şi după ce a beutu dănsul d'ăntĕiu. Această urmare ţăranul o numesce omenie şi bună cuviinţă. Faptul ănsĕ se basează pe alte considerente, cari se simtu in sufletu şi cari nu se denunţă decăt foarte raru, intr'unu tonu glumeţu. Romănul adecă, in naivitatea sa, nu e siguru, dacă inchinătorul n'a mestecatu beutura cu otravă sau n'a pocit'o cu vrăji şi farmece periculoase.

5) *...baiu n'avea*

Nu'i păsa. Se arĕta indiferentu. N'avea grije. — A picatu unu mare baiu pe capul meu, adecă unu necazu, o belea mare.

6) *Berea*

Timpul imperfectu a verbului *beu*, formatu din infinitivul lungu *bere.* De aseminea se intĕmplă şi cu auxiliarul *vreu,* usităndu-se in imperfectu forma: *vveream.*

7) *Cu cununa rugului*
Să n'am traiul pruncului.

Cănd se săvărşescu cununiile la Romănii crişeni, preotul, in mijlocul ceremoniilor, aşaḑă pe capetele mirilor două cununi, făcute din crenguliţe de pomi roditori, cu deosebire de prunu. Aceste cununi au forma unui cercu, şi poartă numele de „cununi de nuntă.“ Apoi dacă juna părechе este lovită de nenorociri şi necasuri, precum ni se arată in balada de faţă, se ḑice c'au fostu cununaţi cu cunună de rugu, atribuindu-se astfeliu rugului o afinitate şi legătură mistică cu nefericirile şi aspra soarte a vieţei, sau din causa ghimpilor sei sau din causa petrosului şi sterpului locu, unde cresce.

„Să n'am traiul pruncului.“ Adecă făr'a gusta plăcerile şi desmerdările, ce oferă omului viaţa tineră, traiul de nevastă.

8) *ḑuă*
vĕduă.

Crişanul pronunţă *ḑuă, vĕduă,* apropiinduse prin casul din urmă mai tare de latinul *vidua.* In cărţile vechi romănesci, d. e. in Cazania lui Varlamu, se găsescu de aseminea acele două forme.

Ionu Bradu și soro-sa (pag. 32).

1) *Să'mi dai mi pe soro-mea*

Celu ce mi-a spusu acestu căntecu bĕtrănescu, a esprimatu intregu pre *i* din dativul de pronume personalu alu versului notatu.

2) *Ear luceferii diplașii*

Diplașu insamnă lăutaru. Pentru lămurirea ințelesului acestei comparații admirabile trebuie să se scie, că Romanii aducu la nunți de comunu numai doi lăutari, unul primașu, celalaltu secundantu.

Paserea străină (pag. 34).

1) ...*strină*

In locu de străină: usu provincialu.

2) ...*me hășea*

Hășescu: alungu, gonescu. Acestu cuvĕntu se aplică numai la sburătoare. Hăși: fugi!

3) ..*birĕul*

In părțile unde romănii trăescu impreună sau in apropiere cu Unguri, numescu pre primaru: birĕu.

4) ...*chitită*

Chititu: bine intocmitu, impodobitu.

5) *țĕnĕrosu*

Omu țenerosu: omu fudulu, incredutu.

6) *Fiua*

In locu de fiva.

Gheorghe. (pag. 36.)

1) *chindisesce,*

Chindisescu: cosu cu flori, cosu la gherghefu, brodezu.

2) *Hăngherașul*

Insamnă: calău.

Fata Radului. (pag. 40).

1) *Solnocu*

Unu orașu ungurescu pe malul Tisei, in partea Pestei.

2) *horesce*

Romanii crișeni numescu strigăturile, ce intovărășescu danțurile lor, *descăntături*. La dĕnșii *horă* insamnă o melodie doioasă, o doină; de-aci horescu: căntu de doru și jale.

3) *Nime 'n lume*
N'o aude

Acestu pasagiu se află intrebuințatu foarte desu in improvisările poetice narative ale Romănului. *Lume, aude* paru a nu oferi audului nici unu felu de consunanță, carea să indice esistența rimei; cu toate aceste *lume, aude* rimează impreună, pe basa identităței vocalelor. E de observatu numai, că aseminea casuri de rimă, obicinuite de comunu in versificarea unor națiuni, vinu foarte raru in poesia romănă.

4) *D'oi*

Este o esclamație de doioșie. De-aseminea natură e și *Dolemi de mine*, ce s'aude pănă astădi in limbagiul crișenilor.

5) *In butul dragostei mele.*

In butul meu: in ciuda mea, in mănia mea.

6) *Ci horescu de-aleanul meu.*

Aleanu in sensu propriu insamnă duşmanu, voitoru de rĕu. *De-aleanul meu*: de necazul şi amarul meu.

7) *bănatul*

Bănatu, cuvĕntu luatu de la Unguri, esprimă ideia de doru şi melancolie.

Giurgiu (pag. 41.)

1) *Florile au oboritu.*

Oboru insamnă: scuturu, dau josu.

2) *i-o căstu...*

In unele părţi ale Transilvaniei se aude *căstu*, *vĕstu* in locu de cădutu, vĕdutu.

3) *Doar in cale ţ'a eşitu*
Pricoliciu afurisitu?

Una dintre numeroasele fiinţe mitologice, create de fecunda fantasie a Romănului, este *tricoliciul*, sau *pricoliciul*, dupa-cum se numesce in unele părţi peste Carpaţi. Tricoliciul se face dintr'unu omu cu coadă, omu dedatu a face rĕu, ingropatu in păcate şi crime, prin intoarcerea de trei ori peste capu. Unu aseminea omu transfiguratu, are in credarea poporului chipul de lupu. Tricoliciul se suie la codri, adună turme de fiere selbatice şi punĕndu-se in fruntea lor le conduce la plaiuri şi crănguri, pentru a da năvală intre vitele, ce se află la păşune.

4) *Dar n'a fostu şerpe bălauru,*
Ce unu măndru brău de auru.

Intr'o variantă, găsită la Crişu, in locul acestor şire de culminaţiune, găsimu următoarele versuri, nu de mai puţină frumuseţă şi insĕmnĕtate:

Măna 'n sinul lui punea,
Galbeni şi taleri scotea.

Feciorul şi pedepsirea maică-sa. (pag. 50.)

1) *Numai sora soarelui*
Şede 'n poarta raiului
Caută locu sufletului.

Sora soarelui, după credarea populară este o femeie de minune frumoasă, inocentă, farmecătoare şi amoroasă. Cu aceastá creaţiune gingaşă se asamănă in povesti dinele şi copilele de crai şi imperaţi. Ea se ţine de numeroasele şi poeticele remăşiţe ale mitologiei antice, ce s'au păstratu până astădi in inchipuirea poporului nostru, şi ne amintesce de Apollo şi Diana sau Luna. — Viul tablou cu sora soarelui ce şede in poartă raiului şi caută locu sufletului pare a fi unu misteriosu amestecu de mitologie păgănă şi de credinţe creştine, pentru a cărui lămurire precisă se ceru cunoscinţe perfecte in mitologia noastră populară.

2) *biraie*

Pluralul de la birĕu. *Biraie*: funcţionarii comunali.

3) *Cu ce focare-oiu avea!*

Idiotismu. Astfelu se dice: *Ce focu să'ţi dau; Date-ai focului să te fie; Bată-te focarea ta*; etc.

4) *Da* o coage

Da are cam inţelesul lui *dar.*

5) *Irima*

In locu de inimă: provincialismu.

6) *Jobagii din iobagie*

Jobagiu: clăcaşu, omu fără moşie şi drepturi, supusu proprietarului.

Această baladă are o mulţime de variante, respăndite in toate părţile. O aseminea variantă incepe astfelu:

Frundă verde cărugele,
Gele'i Doamne, cui'i gele,
Gele'i Doamne l'unu crăiuţu,

Că s'o 'nsuratu tĕnĕruțu,
Că Vinerea fu făcutu,
Sâmbĕtă fu botezatu,
Duminecă cununatu,
Luni la tabĕr'a plecatu.
Etc. etc. etc.

și se sfârșesce cu aceste șire:

Crăiuțu din gură găea:
„—Dali, maică, draga mea
Hai cu mine păn'afară
Să'ți arătu steaua de sară!
Afară ma-sa eșea,
Crăiuțu sulița prindea
Și in susu o asvârlea,
La măică-sa 'n capu cădea.

Din o altă variantă, aflată pe malul Murĕșului in Ardealu, merită a fi reprodusă inchierea, ce sună așa:

Ai norocu că'mi ești măicuță,
Că te-așu lua de cosiță
Și te-așu purta pe uliță,
Ș'așu lua sbiciu 'ntr'o mănă
Și te-așu bate-o sĕptămănă.

Fata rĕutăcioasă (pag. 56.)

1) *...mărmăzelu*

Vinu mărmăzelu: vinu de coloare purpurie.

2) *...a'să beu*

O prescurtare din *adă,* adecă: dă'mi, să'mi aduci. De asemine natură e și *aù* in locu de *audi.*

3) *Viața i s'a ciuntatu.*

A ciunta: a tăè, a sfârși.

Aceasta baladă ăncă are o mulțime de variante. Una din ele se incepe astfelu:

Pe cele șetri 'nchitate[1])
Sunt două frunduțe late,
Dară nu'su frunduțe late
Ce'su două fete suroate;[2])
Una'i fată de găzdacu
Ceialaltă de sĕracu.
Unu voinicu cu musteţele
Trece chiaru pe lăngă ele.
Cea gazdacă mi'lu privesce
Și din graiu așa'i grăesce:
„—Vină la părinții mei
De nevastă să me cei,
Că ne-oru da ce-omu cere noi:
Unu pluguțu cu patru boi,
Pecurariu cu multe oi.
— Ba io fată nu te ieu,
Că mi-am pusu in găndul meu
S'alegu in fete sĕrace,
Că de-a fi lumea pe pace
Noi pluguțu și boi ne'omu face;
Dar de m'oiu socoti bine
Poate te ieu și pre tine,
De'i face pe găndul meu
Să omori pe frate-tĕu!
Etc. etc. etc.

1) *șetri'nchitate*

Inchitatu: imbinatu, alăturatu.

2) *Ce'su două fete suroate*

In idioma crișenilor legătura de prietenie se esprimă prin cuvintele: *fărtăție* ți *surăție.* Barbații și feciorii se prindu fărtați, muerile și fetele suroate. Fărtatul este alu doilea frate, suroata a doua soră.

Pruncul și fata Țagului (pag. 62.)

In fondu această baladă este identică cu *„Niță și Petru Banului.“* Motivul, pentru care le publicu pe amĕndouă, este de-a presenta cetitorilor unu exemplu, cum același sujetu, aceiași intemplare este tratată in moduri diferite, resultăndu astfelu numeroase variante, ce se deosebescu de olaltă numai prin particularitățile limbagiului și prin puține modificări neesențiale.

1) *marhă*

Cuvĕntu luatu de la Unguri, insamnă: vită.

2) *vică*

Vică: dimerlie.

3) *Optu căntule*
De pițule

Căntulă este unu vasu, făcutu din lutu. Pițulă o monet austriacă de argintu, ce face 10 creițari.

4) *custa*

Custu: trăescu.

5) *La stătură șugărelu*

Șugărelu: ca rada de soare, mlădiosu, deliu.

6) *chepeneagul*

Insamnă: mantà.

7) *mintia*
brădia

Mintie earăși mantà. Brădie jumĕtate de vică.

Moartea drăguței (pag. 65.)

1) *tenchiul*

Tenchiu: porumbu.

2) *chinzuitoru*

Insamnă: torturătoru.

